

Eucarta virgo (Treitschke, 1835) ny for den danske fauna (Lepidoptera, Noctuidae)

Knud Larsen, Benny Lynggaard & Brian Martinsen

Larsen, K., Lynggaard, B. & Martinsen, B.: *Eucarta virgo* (Treitschke, 1835) new to the Danish Fauna (Lepidoptera, Noctuidae).
Ent. Meddr. 71: 33-39. Copenhagen, Denmark 2003. ISSN 0013-8851.

The southeast European species *Eucarta virgo* (Treitschke, 1835) has been found in numbers in Denmark in 2002. The species is new to the Danish fauna. It has also been found in several specimens in the southern part of Sweden as new to the Swedish fauna. It is the first time that a migrating species is found in such large number in the first year of arrival. The long period of findings in August and September is unusual for migrating species in Denmark. It is believed that the species could become resident in Denmark as well as in southern Sweden. The female genitalia are illustrated for the first time. The total amount of Noctuidae found in Denmark is now 403 species.

Knud Larsen, Røntoftevej 33, DK-2860 Søborg.
Benny Lynggaard, Viborgvej 283, DK-7500 Skave, Holstebro.
Brian Martinsen, Nordhøjvej 1, St. Torøje, DK-4640 Fakse.

Indledning

Året 2002 blev præget af en lidt kølig forsommer, men blev, efter opbygning af højtryk henover juli, efterfulgt af en uhørt lang periode med vedvarende højtryk og svag vind fra østlige retninger i det meste af august og september. Dette betød, at der i Danmark blev taget et meget stort antal sjældent sete arter og ikke mindre end tre nye danske storsommerfugle og én ny småsommerfugl, *Cameraria ohridella* Deschka & Dimic, 1986. De to øvrige nye danske storsommerfugle *Eublemma ostrina* (Hübner, 1808) og *Phragmatobia luctifera* (Denis & Schiffmüller, 1775) blev begge taget i et enkelt eksemplar henholdsvis først på sommeren og om foråret, hvorimod *Eucarta virgo* (Tr.) blev taget i 48 eksemplarer fra midten af august til midten af september fordelt over 7 distrikter. Eksemplarerne er næsten helt jævnt fordelt over perioden dog med flest fund fra sidste uge af august. Det er første gang, at en ny dansk art bliver fundet i så stort et antal, fordelt over så stort et område af landet, og samtidig fundet ret enkeltvis på de forskellige lokaliteter. Alene af disse grunde vil arten blive behandlet lidt mere udførligt.

Den 21.viii.2002 lidt før midnat tog Benny Lynggaard det første erkendte eksemplar på lys ved Gedser. Dagen efter fandt de to øvrige forfattere et eksemplar i en lysfælde i St. Torøje fra perioden 15.-20.viii.2002 og dagen efter igen et eksemplar fra Magleby Skov fra perioden 13.-19.viii.2002. Forfatterne blev allerede den 22. august enige om at skrive artiklen om denne interessante art i fællesskab. Forfatterne har tilsammen fundet i alt 5 eksemplarer. De øvrige 43 eksemplarer fordeler sig på i alt 26 samlere, hvilket giver anledning til at erindre om, at det er et gammelt hævdundet princip blandt danske samlere, at første finder publicerer om arten.

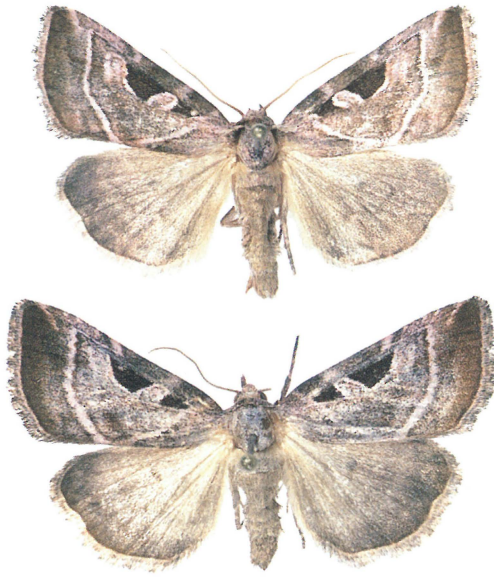

Fig. 1. *Eucarta virgo* (Treitschke, 1835) ♂ Dania. SZ: Magleby Skov, 13.-19.viii.2002. ♀ Dania. SZ: St. Torøje, 15.-20.viii.2002 (K. Larsen & B. Martinsen, coll. B. Martinsen).

Habituelle kendetegn

Der er umiddelbart ikke andre arter, som *Eucarta virgo* (Tr.) (Fig. 1) kan forveksles med. Arten har en mørk brunlig bundfarve med kraftige violette og rosa anstrøg. Nyre- og ringmærke er sammenflydende for neden, ydre mellemlinie er jævnt buet indad, indre mellemlinie er næsten lige og peger skråt udad mod ydre mellemlinie. Bagvingerne er mørkegrå med midtplet og mellemlinie. Frynserne har i midten en violet skyggelinie og mørk sømlinie. Denne smukke og særprægede art er meget stabil og næsten uden variation. Hunnerne kan være svære at kende, men de er oftest lidt større og mere bredvingede. Hannen har en hårdusk af lange grå-gullige skæl på undersiden af spidsen af bagkroppen, som hunnen ikke har. Vingefang 25 til 31 mm.

Slægten *Eucarta* Lederer, 1857 er i Europa repræsenteret ved to arter. Den anden art *Eucarta amethystina* (Hübner, 1803) er ligeledes en meget smuk art med stærk violet farvning, men med en mere almindelig Noctuide tegning. Den kan dog ikke forveksles med *E. virgo* (Tr.), men muligheden for at finde den i Danmark er til stede, da den længst mod nordvest er fundet ved Hamburg i Tyskland (Fibiger, pers. medd.). I den østlige del af det palaearktiske område findes yderligere 3 *Eucarta* arter, men de er alle tre meget forskellige fra de to europæiske arter (Kononenko, Ahn & Ronkay, 1998: 256).

Genitalier

Hangenitalierne (Fig. 2) af *virgo* er kendetegnet ved, at valverne er asymmetriske, runde, korte og brede med en lang, tynd indadbøjet clasper, der når ud over valvekanten. Aedeagus er smal med små torne i spidsen. Vesica er forsynet med en lang let sclerotiseret cornuti.

Hungenitalierne (Fig. 3) har meget særprægede apophyser, idet det første par er udformet som brede hule køller. Ductus bursa er kort sclerotiseret og corpus bursa er to-

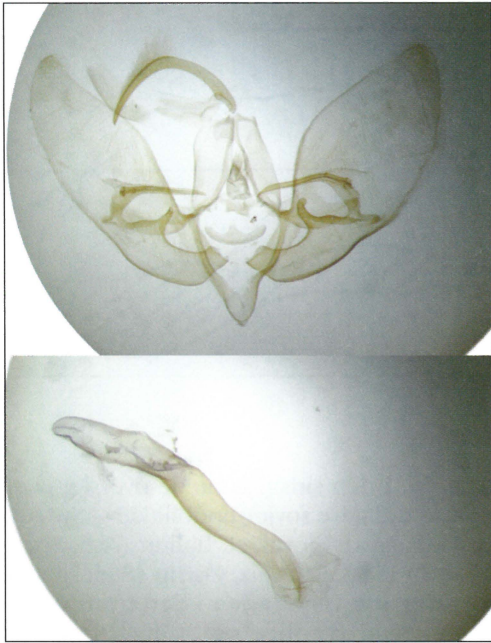

Fig. 2. *Eucarta virgo* (Treitschke, 1835) ♂ genitalier. Gen. P. 4393 M. Fibiger, Slovakia, E. Maly Kamesc, 1.viii.1981 (M. Fibiger).

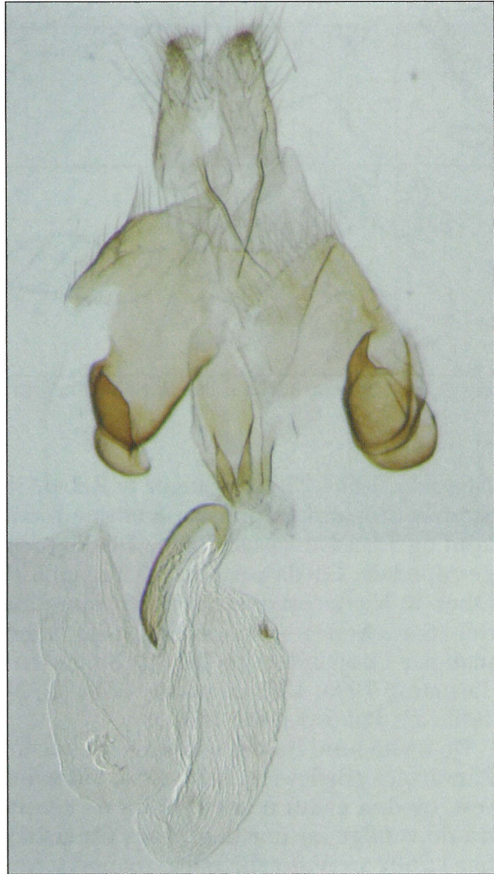

Fig. 3. *Eucarta virgo* (Treitschke, 1835) ♀ genitalier. Gen. P. 4392 M. Fibiger, Italy, Garda Sea, Garda, pr.vii.1975 (M. Fibiger).

delt. Den ene del har en lang sclerotiseret hulning, der passer til den lange cornutus i hannens vesica. Hung genitalierne har aldrig været illustreret.

Biologi

Arten forekommer i åbne landskaber, buskbevoksede ruderal områder, skovbryn, enge, moser, vådområder og floddale. Den er varmekrævende men lokalt almindelig. Imago flyver i to generationer i maj-juni til primo juli og august-september. Larven lever i juli og i september på forskellige lave planter og buske. Der nævnes Rejnfan (*Tanacetum vulgare*), Krysanthemum (*Chrysanthemum* sp.), Mynte (*Mentha* sp.), Mælkebøtte (*Taraxacum* sp.) og Pil (*Salix* sp.). Den overvintrer som puppe (Fajcik, 1998: 67; Nowacki, 1998: 25). Larven beskrives som gullig grøn. Ryg- og sideryglinier gule og på hvert segment 6 gule pletter. Sidestriben hvid eller rødlig (Forster & Wohlfahrt, 1980: 117; Rákosy, 1996: pl. 29 fig. 11).

Udbredelse

Udbredelsen er transpalaearktisk (Fig. 4) eller eurasiatisk fra det østlige Mellemeuropa over Ural, Transbaikal, Altai til Amur, Khabarovsk, Ussuri, Korea (Nord og Syd) og Japan (Hokkaido, Honshu) (Culot, 1914-17: 164; Kononenko, Ahn & Ronkay, 1998: 256;

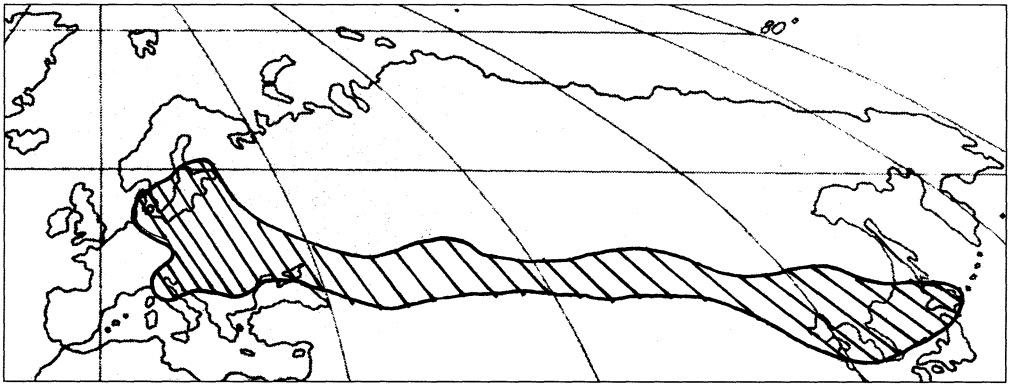

Fig. 4. Den palaearktiske udbredelse af *Eucarta virgo* (Tr.).

Nowacki, 1998: 25; Staudinger & Rebel, 1901: 235). I den sidste samlede oversigt over artens europæiske udbredelse er den nævnt fra de tidligere sovjetrepublikker – Sydrusland og Transkaukasus; Polen, Tjekkiet (Moravia: Palava), Slovakiet, Italien (Asti, Sydlige Alpedale, Gardasøen, Friaul: Fagagna (K. Larsen leg.), Schweiz, Østrig (Steiermark, Ober- & Niederösterreich, Wien, Burgenland), Ungarn, Jugoslavien i den nordøstlige del (Savaebene) – Slovenien og Kroatien, Rumænien (vestlige og østlige distrikter, mangler i højlandet) og dele af Bulgarien (Hacker, 1989: 246 & 1990: 209; Huemer & Tarmann, 1993: 130; Laštuvka, 1994: 59; Nowacki & Fibiger, 1996: 271; Rainera & Zilli, 1995: 21; Rákosy, 1996: 119).

De første fund fra det sydøstlige Polen er 1 stk. 7.vii.1960 Uhersk och 1 stk. 14.vi.1972 Zatwarnica (Bielewicz, 1973: 129). Siden hen har arten bredt sig fra sydøst og mod nordvest, og den er nu registreret fra de centrale, sydlige og sydøstlige distrikter, men ikke fra de vestlige og nordlige langs Østersøkysten (Buscko & Nowacki, 2000: 121). Arten har i 2002 været særlig talrig mange steder i Polen også mod vest i Poznan (Kubasik, pers. medd.). Tilsvarende var de første fund af arten fra Tjekkiet fra Bohemia i 1966 og senere i Moravia, hvor den findes hyppigere men mest i den sydøstlige del af landet. (Jaros, pers. medd.). L. Hansen (pers. medd.) har taget ét eksemplar i Italien: Piemonte, Susa 12.vii.1996, hvilket er kun 5 kilometer fra den franske grænse.

Arten er desuden for nyligt fundet i Tyskland: Fristad Sachsen, 1 stk. 31.v.1998 Zittau (Heinicke, 1999: 184). Den skulle desuden være fundet i antal i den sydøstlige del af Tyskland i 2002. (Skule, pers. medd.).

Artens aktuelle udvidelse af sit område mod nord og nordvest i Europa er sket indenfor de sidste fire år. I 1999 blev den fundet som ny for Litauen i et eksemplar i den sydlige del af landet. Siden er den taget årligt i alt i 10 eksemplarer spredt over landet med mindst tre eksemplarer fra 2002. (Dapkus, pers. medd.). Den er ikke fundet i Estland og formentlig heller ikke i Letland. (Tamaru, pers. medd.). Den blev fundet ny for Finland i 2000: N: Hanko (A. Graeffe). (Kullberg et al., 2002). I 2002 blev den taget i yderligere 3 eksemplarer Ab: 1 stk. Västanfjärd, 2 stk. Dragsfjärd i begyndelsen af september. (Kullberg, pers. medd.). I 2002 blev den ligesom i Danmark fundet som ny for Sverige i alt i mindst 22 eksemplarer. Oversigt over de svenske distriktsfund. Sk: 1 stk. 2.viii.2002 Simrishamn, 1 stk. 14.-19.viii.2002 Böstes Fälla, 5 stk. 27.viii. & 24.-30.viii.2002 Sandhamneren, 2 stk. 26.viii.-20.ix.2002, Löderup, 1 stk. 28.viii.2002 Klågerup, 1 stk. 1.-4.ix.2002 Ö. Hoby, 1 stk. 4.-7.ix.2002 Borrbystrand; Ha: 1 stk. 1.ix.2002 Lokal Asa, 1 stk. 6.ix.2002 Vindrarps; Öl: 6 stk. fordelt jævnt over perioden fra 16.vii.-3.-10.ix.2002; Go: 1 stk. primo september 2002; Vg: 1 stk. 8.ix.2002 Axvall; De svenske fund fordeler sig såle-

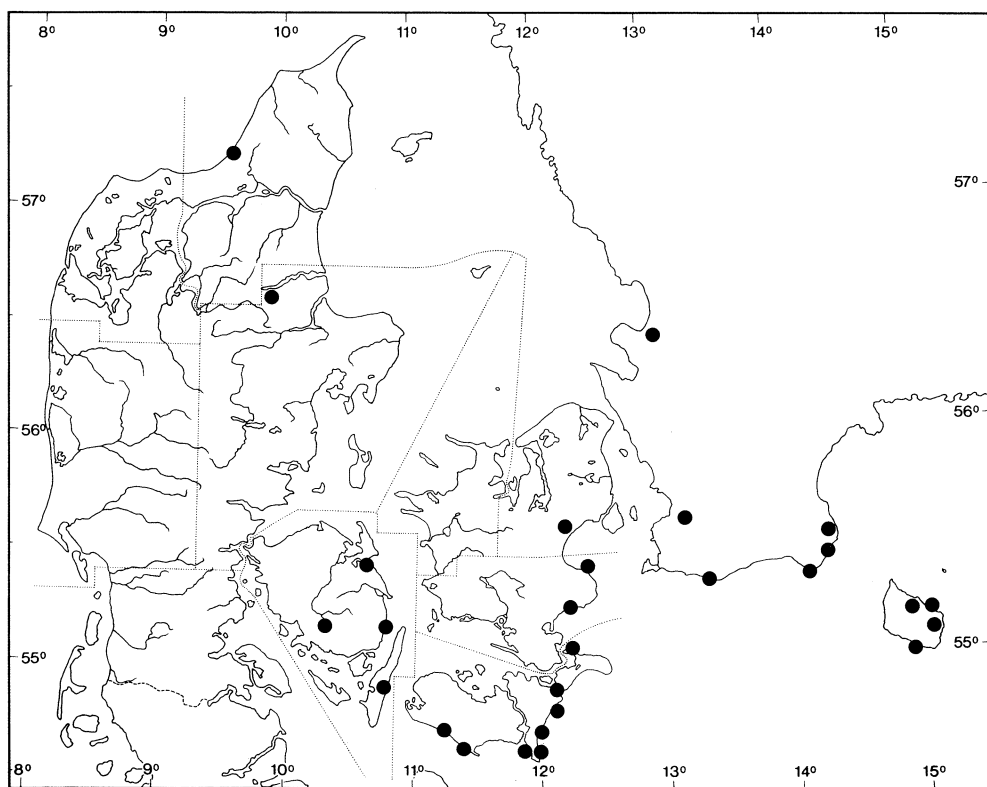

Fig. 5. De danske og sydsvenske fund af *Eucarta virgo* (Tr.).

des over næsten to måneder og er fra den sydlige del af landet. (Oplysninger fra internettet samt Källander, pers. medd.).

De danske fund

Oversigt over fundene fordelt på distrikter. (Fig. 5).

EJ: 1 stk. 4.ix.2002 Hobro (J. C. Schou); NEJ: 1 stk. 29.viii.2002 Koldmosen, Rødhus (F. Hvarregaard; H.E. Møller); F: 1 stk. 22.viii.2002 Lunde, Risinge, 6 km. S Kerteminde (J. Holmkvist); 1 stk. 27.viii.2002 Egneborg, Korinth (J. Ingwersen); 1 stk. 27.viii.2002 Vindeby, Langeland (J. Trepax); 1 stk. 28.viii.2002 Hesselager (B. Nielsen); LFM: 1 stk. 21.viii.2002 Gedser (B. Lynggaard); 1 stk. 24.viii.2002 Ulfshale (P. Falck); 2 stk. 19.-23.viii.2002, 4 stk. 24.-30.viii.2002 & 1 stk. 8.-15.ix.2002 Kramnitze (P. Olsen; B. Skule; F. Vilhelmsen); 1 stk. 25.viii.2002 Elkenøre (G. Jeppesen); 1 stk. 26.viii.2002 Hesnæs (K. Gregersen); 4 stk. 26.viii.2002 Rødbyhavn (K. Bech; J. Lyngsøe; F.J. Nielsen; N.O. Rasmussen, U. Seneca); 1 stk. 20.-31.viii.2002 Birkemose (K. Larsen; B. Martinsen); 1 stk. 21.-31.viii.2002 Hårbølle Pynt (K. Larsen; B. Martinsen); 1 stk. 25.-31.viii.2002 Ulslev (M. Andersen); 1 stk. 29.viii.-7.ix.2002 Gedesby (E. Vesterhede); SZ: 1 stk. 13.-19.viii.2002 Magleby Skov (K. Larsen; B. Martinsen); 1 stk. 15.-20.viii.2002 St. Torøje (K. Larsen; B. Martinsen); NEZ: 1 stk. 8.ix.2002 Karlstrup Strand (S. Dyrsted); B: 1 stk. 26.viii.2002 & 1 stk. 27.-31.viii.2002 Saltuna (M.T. Jensen); 1 stk. 22.-31.viii.2002 Saltuna (V. Hansen; J. Møller; F. Naabye); 2 stk. 1.-6.ix.2002 Saltuna (N.J. Andersen; B.J.K. Nielsen); 1 stk. 27.-

31.viii.2002 & 2 stk. 6.-10.ix.2002 Boderne (M.T. Jensen); 1 stk. 27.-31.viii.2002 Grisby (M.T. Jensen); 1 stk. 25.-31.viii.2002 & 1 stk. 8.-14.ix.2002 Grisby (P. Falck); 2 stk. 22.-31.viii.2002 Melsted (V. Hansen; J. Møller; F. Naabye); 6 stk. 25.-31.viii.2002 & 1 stk. 1.-8.ix.2002 Årsdale (P. Falck);

Antal individer og lokaliteter for hvert distrikt

EJ: 1 stk. NEJ: 1 stk. F: 4 stk., 4 lokaliteter; LFM: 19 stk., 10 lokaliteter; SZ: 2 stk., 2 lokaliteter; NEZ: 1 stk. B: 20 stk., 5 lokaliteter.

Den tidsmæssige fordeling

Fra 13.-25.viii.2002 i alt 8 stk. fordelt på F, LFM, SZ;
fra 26.-29.viii.2002 i alt 10 stk. fordelt på NEJ, F, LFM, B;
fra 30.-31.viii.2002 i alt 20 stk. fordelt på LFM, B;
fra 1.-15.ix.2002 i alt 10 stk. fordelt på EJ, LFM, NEZ, B.

Diskussion

Et egentligt histogram er ikke muligt at opstille, da fund fra fælder rækker ind over hinanden. Dette er således alene en tilnærmet fordeling. Det mønster, der er fremtrædende, er at knap halvdelen af fundene er fra de sidste to dage i august. Lægges dertil fanger fra de foregående dage betyder dette, at mindst 25 af fundene er taget den sidste uge af august. De øvrige er jævnt fordelt med mange enkeltfund.

Det er desuden karakteristisk, at Bornholm først kommer med efter første periode, men også at fundene fra starten og i hele perioden fordeler sig over meget store områder af landet. De to lokaliteter, som der er fundet flest eksemplarer på, er Kramnitze på Lolland og Årsdale på Bornholm.

Den vejperiode, som fundene blev gjort i, var præget af et særdeles stabilt og varmt vejr med meget lidt vind. Mange nætter var flyvningen særdeles behersket, faktisk ringe. Således har forfatterne lyst adskillige nætter med lagen, hvor det samlede antal dyr var under 50.

I forsommeren var der en stærk migrationsaktivitet fra sydøst og syd, der medførte nye danske arter samt en række dyr meget sjældent set i Danmark. Det kan derfor ikke udelukkes, at forårskuldet af *E. virgo* har migreret til Danmark, og at mindre lokale kolonier af arten har sendt eksemplarer rundt i landet lidt efter lidt, men den mest sandsynlige forklaring er, at arten har spredt sig vifteformet fra øst og sydøst mod nord og nordvest fra midten af juli til midten af september med flest fund både i Danmark, Sverige, Finland og Litauen i månedsskiftet august-september. Uanset disse gisninger bliver det spændende at se, om arten kan klare den fugtige danske vinter og sætte levedygtige populationer her i landet. Der er fundet en del hunner både i Danmark og i de øvrige nye lande, hvor arten har optrådt.

Spredningen af arten har stået på i en årrække. I den sydlige del af sit udbredelsesområde er det normalt, at arten svinger meget i hyppighed fra år til år, samt at den har år med fremstød, men den er aldrig nået frem til Frankrig. Derimod har den bevæget sig i nord/nordvestlig retning siden 1960 frem til det centrale og vestlige Polen og med blækere til Tyskland, Finland og Litauen. Fundene i Sverige begyndte en måned før de danske fund, hvilket tyder på enten en langsom fremrykning eller på en tidligere klækning, da klimaet i det sydøstlige Sverige er en tand varmere og mere fastlandspræget end hos os. Vi kan kun afvente og se, om der er tale om en reel „arealudvider“ eller en art med ekspansions-tendenser, når der er gode vilkår for arten og dermed tilstræk-

keligt med individer til, at arten kan sende store sværme af sted, som vi f.eks. kender det fra *V. antiopa* (L.) og mange andre arter.

Arten placeres i det danske katalog (Karsholt & Nielsen, 1998 p. 84) efter *Callopietria juventina* (Stoll, 1782).

Tak til

G. Brovad for fotografering af imagines; M. Fibiger for fremstilling og fotografering af genitalpræparater af både han og hun samt for en grundig gennemlæsning af manuskriptet, og samlerne for at have stillet deres fund til rådighed for artiklen, samt især en tak til Dalius Dapkus (Litauen), Josef Jaros (Tjekkiet), Wojtek Kubasik (Polen), Jaakko Kullberg (Finland), Clas Källander & Göran Palmqvist (Sverige), Lars Hansen & Bjarne Skule (Danmark) og Toomas Tammaru (Estland), der alle på forskellig vis har hjulpet med aktuelle oplysninger om arten.

Litteratur

- Bielewicz, M., 1973. Motyle Większe (*Macrolepidoptera*) Bieszczadów Zachodnich i Pogórza Przemyskiego 170 pp. – Rocznik Museum Górnoczęłaskiego W Bytomiu Przyroda, Zeszyt nr. 7.
- Culot, J., 1986. *Noctuelles et Geometres d'Europe*. Premiere Partie. Noctuelles Vol. II 1914-1917. Reprint edition. Svendborg. Apollo Books 243 pp., pls. 39-81.
- Fajëk, J., 1998. *Die Schmetterlinge Mitteleuropas* II. Band. – Bratislava 170 pp., 42 pls.
- Forster, W. & Wohlfahrt, T.A., 1980. *Die Schmetterlinge Mitteleuropas*. Band IV Eulen (Noctuidae). Stuttgart, Franckh'sche Verlagshandlung, 329 pp. 32 pls.
- Gaedike, R. & Heinicke, W., 1999. Verzeichnis der Schmetterlinge Deutschlands. Entomofauna Germanica Band 3. – *Entomologische Nachrichten und Berichte*. Beiheft 5. Dresden. 216 pp.
- Hacker, H., 1989. Die Noctuidae Griechenlands (Lepidoptera, Noctuidae). – *Herbipoliana*. Buchreihe zur Lepidopterologie Band 2. Marktleuthen, 589 pp.
- Hacker, H., 1990. Die Noctuidae Vorderasiens (Lepidoptera) – *Neue Entomologische Nachrichten* 27. Band. Marktleuthen, 707 pp., 16 pls.
- Hansen, K. (ed.), 1981. *Dansk Feltflora*. 559 pp. København.
- Huemer, P. & Tarmann, G., 1993. *Die Schmetterlinge Österreichs* (Lepidoptera). Innsbruck 224 pp.
- Karsholt, O. & Nielsen, E.S., 1998. *Revideret katalog over de danske sommerfugle*. København, 144 pp.
- Kononenko, V.S., Ahn, S.B. & Ronkay L., 1998. *Illustrated catalogue of Noctuidae in Korea* (Lepidoptera). Insects of Korea Series 3. 507 pp. – Korea Research Institute Of Biosciences and Biotechnology & Center For Insect Systematics, Korea.
- Kullberg, J., Albrecht, A., Kaila, L. & Varis, V. 2002. Checklist of Finnish Lepidoptera – Suomen perhosten luettelo. – *Sahlbergia* 6(2):45-190.
- Laštůvka, Z., 1994. *Lepidoptera of the Protected Landscape Area Pálava*. Brno 118 pp.
- Nowacki, J., 2000. Noctuidae p. 112-133 in Buszko, J. & Nowacki, J. *The Lepidoptera of Poland*. A Distributional Checklist. Polish Entomological Monographs 1. Poznań & Torun.
- Nowacki, J., 1998. *The Noctuids (Lepidoptera, Noctuidae) of Central Europe*. – Bratislava 51 pp., 65 pls.
- Nowacki, J. & Fibiger, M., 1996. Noctuidae p. 251-293 in Karsholt, O. & Razowski, J.: *The Lepidoptera of Europe. A Distributional Checklist*. – Apollo Books. Stenstrup.
- Raineri, V. & Zilli, A., 1995. Lepidoptera Noctuoidea p. 1-40 in Minelli, A., Ruffo, S. & La Posta, S., *Checklist Delle Specie Della Fauna Italiana Fascicolo* 88, 89, 90 & 91. Bologna.
- Rákósy, L., 1996. Die Noctuiden Rumäniens. – *Staphia* 46, zugleich Kataloge des O.Ö. Landesmuseums Neue Folge Nr. 105. 648 pp.
- Staudinger, O. & Rebel, H., 1901. *Catalog der Lepidopteren des Palaearctischen Faunengebietes*, 1. theil. Berlin, Friedländer & Sohn, 411 pp.